LANGUAGE REVISION WORKBOOK

IGCSE Sanskrit Examination 2019 - 2024

www.sanskritexams.org.uk
Latest Update: 1.9.2023

Contents

VIDEO SERIES ONE – Videos 1 to 12 – Books: Sanskrit is Fun 1 to 3; Krishna Stories 1 & 2, Stories of Rāma Parts 1 and 2 7
1. The Sanskrit Alphabet and transliteration: 7
2. Nouns and adjectives 8
- Nouns: *Rāma, Sītā, mitram* (friend) 8
- The special use of the 4th case with 'giving' and 'bowing' 10
- Adjectives 10

3. Verbs 11
- *bhavati* 11

4. '*iti*' indicates speech 13
5. Pronouns 14
- *tat, saḥ, sā* 14
- Pronouns other than *tat: sarva, anya, eka, kim, aham, tvam* 15

6. Nouns: *Hari* (lord), *guru* (teacher), *nadī* (river) 17
7. Past participles: '*ta*- ending' words 18
- Irregular '*ta*' ending words 18

8. Gerunds, '*tvā* ' and '*ya*' ending words 19
- When '*ya*' takes the place of '*tvā*' 19

9. Nouns: special use of the 3rd and 6th case 20
- Use of 3rd case with '*saha'*, 'together with' 20
- Use of 6th case with '*samīpe'* 20
- Use of the 6th case to express 'having': 21

10. Verbs 21
- *vardhate* 21
- Unusual forms of verbs in future and past 21
- The use of imperatives 23
- The special treatment of 'is' and 'was' 24
- '*sma'*, changes the verb to past tense 24

VIDEO SERIES TWO – Videos H1 to H10 - Books: Stories from the Mahābhārata, Bks 1 to 3; IGCSE Books Parts 1 and 2 25
1. Complementary Sentences. 25
2. Indefinites 26
3. Nouns: *dhātṛ* (creator) and *pitṛ* etc. 27
4. Passive verbs: 27
- Passive sentence construction 28

5. Nouns: ending with consonants 29
6. Verbs 30
- The Imperative – the more subtle, respectful use 30

7. Prefixes 31
- The addition of prefixes to verbs 31
- Prefixes occurring before *'ta', 'tvā'* and *'ya'* ending words 31

- The prefix '*a*' before nouns 32

8. The use of '*tavat'* ending words to express the past 33
9. Sandhi 35
10. *Samāsa* overview 36
    - *Avyayībhāva samāsas* 36
    - *Tatpuruṣa samāsas* 37
    - Examples of *bahuvrīhi samāsas* 39
11. Infinitives, Present Participles, and *kṛtya* 40
    - Infinitives 40
    - *kṛtya* 40
    - Present Participles 41
    - Locative Absolute, *sati saptamī* 42
12. Pronouns: *idam* 43
    - *idam, ayam, iyam* 43
    - pronoun substitutes for *aham* and *tvam* 43
13. Verbs 44
    - Optative 44
    - Perfect tense 44

Vocabulary List 45
- Words to be known English to Sanskrit as well as Sanskrit to English 46
- Words to be known for IGCSE, Sanskrit to English only 50

VERB paradigms, and prefix summary, for IGCSE 56
NOUN paradigm list for IGCSE 58

This material is Copyright Sanskrit@StJames (IEAL). Individuals may use this booklet freely for their own study but consider donating as an expression of appreciation and to help the continuation of our work. Organisations and teachers may freely use this booklet but ensure that attribution is given to Sanskrit@StJames. Donations are also strongly recommended. Please contact h.harper@stjamesschools.co.uk Thank you.

How to use this booklet most effectively

The online videos which cover the examination syllabus are referred to and may be accessed from the IGCSE Videos Series 1 & 2 button at: https://www.sanskritexams.org.uk/2019-video1.html

If you are following the textbook: 'Sanskrit – An Introductory Course' before moving on to the Mahabharata 1, 2, & 3 textbooks please note that the videos appearing under the button 'IGCSE Study Materials' may be used as a reference (rather than the IGCSE Videos Series One). https://www.sanskritexams.org.uk/Year-7-intro-videos.html

This booklet is intended for revision and examination preparation. It is not a substitute for proper workbooks. Check your knowledge of each topic and complete the exercises to consolidate. If a topic has not been covered at all, then please refer to one of the recommended textbooks listed below, in addition to the videos. A few examples given in the exercises are taken from the 'Stories from the Mahabharata', (see below).

Topics, books and videos referred to are:

SYLLABUS TOPIC	VIDEO	BOOK
• The alphabet, Devanagari and transliteration. Note that although transliteration is dealt with in the first videos it does not appear in the textbooks until The Stories of Krishna Part 1).	1 to 5	**Sanskrit is Fun Part 1 ISBN (Paperback): 812083545X, 9788120835450** **Sanskrit is Fun Part 2 ISBN (Paperback): 8120835468, 9788120835467** **Sanskrit is Fun Part 3 ISBN (Paperback): 8120835476, 9788120835474**
• Words, simple sentences and stories. Reading practice. • Basic noun and verb paradigms.	6 to 9	**The Stories of Krishna (Parts I - II Bound Together) – ISBN (Hardbound): 8120835980, 9788120835986** **The Stories of Krishna, Part 1 ISBN (Paperback): 8120835484, 9788120835481** **The Stories of Krishna, Part 2 ISBN (Paperback): 8120835492, 9788120835498**
• '-tvā' ending words; • 'saha' with the third case ending; • The full paradigms of 'tat'; • Use of 6th ending to mean 'have'.	10	**The Story of Rama Part 1 ISBN (Paperback): 8120835506, 9788120835504**
• The imperative – singular and plural forms; • Paradigm of feminine noun ending in long 'i'; • Verb: 3 tenses of 'vardhate'; future & past tenses of 'labhate'; • More about '-tvā' words – the addition of 'i' after the root; • Masculine noun ending in 'i' – 'hari' (Lord); • '-*ta*' ending words & addition of 'is' or 'was' in English translation; • Masculine noun ending in 'u' – guru (teacher);	11, 12	**The Story of Rama Part 2 ISBN (Paperback): 8120835514, 9788120835511**

• Prefixes • ' -*tvā*' ending words with prefixes – the '*ya*' ending; • Personal pronoun, 'I' paradigm; • Special forms of future verbs; • Personal pronoun, 'you' paradigm; • Verb: all 9 parts of '*asti*' and '*āsit*';		
• Complementary Sentences • Question words • Indefinites • New Paradigm – *dhātṛ pitṛ* etc. • Passive Sentences – Past passive (using '*ta*' ending words); present passive verbs	H1	**Stories from the Mahabharata [3 book set with DVD: ISBN : 978-81-208-4013-3]** **Part One: ISBN : 978-81-208-4014-0**
• Past passive & future passive verbs • New verb: *karoti* in three tenses • The 21 universal noun endings • '*ātman*' , '*rājan*' & '*karman*' • The Imperative: direct and polite • New paradigms: *manas*, *jnānin*, *jnānini* • Prefixes (part 1) • *Dhīmat* paradigms • -*tavat* endings • More Prefixes • Introduction to Sandhi • Basic Principles of Sandhi • Three Types of Sandhi • Visarga sandhi, the 'khar', 'O' , 'Disappearing', 'r' process process Viyoga, exercise	H2 – H4 H3 – H6	**Stories from the Mahabharata** **Part Two: ISBN : 978-81-208-4015-7**
• Consonant sandhi • Vowel sandhi • Intro to Samāsas • Four main types of Samāsa; • Tatpuruṣa; Bahuvrīhi ; • Dvandva; Avyayībhāva;	H7	**Stories from the Mahabharata** **Part Three: ISBN : 978-81-208-4016-4**
• Infinitives, Present Participles, and *kṛtya* • idam, ayam, iyam • pronoun substitutes for *aham* and *tvam* • Optative	H8, H9	**IGCSE Part One**
• Perfect Tense • Dhatu development (to come)	H10	**IGCSE Part Two**

Free study aids and resources specifically designed for this examination are available from

https://www.sanskritexams.org.uk/resources.html

VIDEO SERIES ONE – Videos 1 to 12 – Books: Sanskrit is Fun 1 to 3; Krishna Stories 1 & 2, Stories of Rāma Parts 1 and 2

Videos: ***1 to 5 - The alphabet, reading and writing***

Note: Transliteration appears in Stories of Krishna, Book 1.

1. The Sanskrit Alphabet and transliteration:

These are two different ways of writing the Sanskrit letters. Here, the Devanāgarī appears first and the Roman (English) letters are written underneath.

A line above a Roman letter indicates a double measure; a dot beneath the letter indicates that the tip of the tongue is placed at the roof of the mouth whilst pronouncing the sound. A dot above the letter indicates nasalization. e is pronounced 'ay'; ai is pronounced 'I'; o is pronounced 'O'; au is pronounced as 'ow'

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ऌ	ए	ओ	ऐ	औ
a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	ṝ	ḷṛ	e	o	ai	au

क	ख	ग	घ	ङ	ह
ka	kha	ga	gha	ṅa	ha

च	छ	ज	झ	ञ	य	श
ca	cha	ja	jha	ña	ya	śa

ट	ठ	ड	ढ	ण	र्	ष
ṭa	ṭha	ḍa	ḍha	ṇa	ra	ṣa

त	थ	द	ध	न	ल	स
ta	tha	da	dha	na	la	sa

प	फ	ब	भ	म	व
pa	pha	ba	bha	ma	va

श	ष	स
śa	ṣa	sa

अं	अः
aṁ	aḥ

Exercise 1: Transliteration

Devanāgarī	Transliteration	Devanāgarī	Transliteration
रामायण		कबन्धः	
रामः		सुग्रीवः	
लक्ष्मणः		वाली	
भरतः		अङ्गः	
शत्रुघ्नः		इन्द्रजित्	
दशरथः		विभीषणः	
कौसल्या		नलः	
कैकेयी		सीता	
नारदः		अयोध्या	
हनुमान्		दण्डकः	
जटायुः		लङ्का	
सुमित्रा		किष्किन्धा	
वाल्मीकिः		राक्षसः	
रावणः		राक्षसी	
मारीचः			

2. Nouns and adjectives

Videos: ***6 to 9***

➢ Nouns: *Rāma, Sītā, mitram* (friend)

The paradigm chart supplied at the end of this book lists in full all noun paradigms needed for the IGCSE. The eight noun endings allow the noun to be placed in a sentence according to the part it is required to play.

- *Rāma* is an example of a masculine word ending in 'a'. All other masculine words with 'a' ending stems will have the same endings as *Rāma*. The stem used in the examples which follow is राम.
- *Sītā*, and *mitram* paradigms provide the basic forms for feminine and neuter noun stems ending in 'a'.

1st	Naming the doer/actor:	रामः	one Rāma
	Calling the doer/actor:	हे राम	O Rāma
2nd	The object, or focus, of the action:	राममम्	Rāma (2nd, or obj), [often = to]
3rd	The instrument:	रामेण	by Rāma
4th	What the action is dedicated to:	रामाय	for (the sake of) Rāma
5th	Indicating the source:	रामात्	from Rāma
6th	Relationships of the characters:	रामस्य	(for the use) of Rāma
7th	Where, or when the action occurs:	रामे	in Rāma

- There is also the possibility for one, two or many actors to be involved in any of the parts, hence the expansion into one, two or many Rāmas etc.:

  e.g. रामः one Rāma रामौ two Rāmas रामाः many Rāmas

  - Masculine words ending with 'a', e.g. अचल, follow the Rāma pattern:

  e.g. अचलः 'one mountain' अचलौ 'two mountains' अचलाः 'many mountains'

Exercise 2:

रामेण		सीताः	
सीतया		रामाः	
मित्रैः		सीते	
अचलाभ्याम्		रामौ	
रामे		सीतायाम्	
सीतायाः		रामाणाम्	
नरेभ्यः		बालके	
नौकायाः		बालिकयोः	

➢ The special use of the 4th case with 'giving' and 'bowing'

Videos: ***7***

The 4th case ending normally indicates that the action is 'for' or 'for the sake' of some person or thing, or even for an abstract experience such as peace.

This idea extends to the actions of giving and bowing, however in English the meaning is translated as 'to'. For example:

Mahābhārata Story 4, line 19:

एकलव्येन अङ्गुली सस्मितम् छिन्ना द्रोणाय दत्ता च।

by Ekalavya / a thumb (f) / with a smile / (was) cut off / for/to Drona / (was) given (f) / and /

A thumb was cut off by Ekalavya, with a smile, and given to Drona.

➢ Adjectives

The ending of an adjective will agree in gender, number and case with the noun it tells us more about.

For example, Mahābhārata Story 1: कौरवाः जाताः The Kauravas are born.

Exercise 3: Put the correct ending on the adjective to agree with the noun it is describing then translate them both.

प्राज्ञ… नृपः		द्वितीय… नृपेण	
साधु… पुत्रम्		तृतीय… नौकाम्	
शुद्ध… भार्या		विशाल… वनयोः	
शान्त… मित्राणि		एक… गृहस्य	
अभय… नराः		अरुण… शिलासु	
घोर… राक्षसान्		सुवर्ण… नौकायाम्	

3. Verbs

Videos: ***6 to 9***

The verb chart mentioned at the end of this book includes all the conjugations required for IGCSE study.

The verb forms supply the possibility of action by one, two or many actors. The endings indicate

i. the **number** of actor – 1, 2, or many (but not their gender)

ii. **who** is performing the action (he, you, or I)

iii. the **tense**, or time in which the action is taking place (past, present, future).

Verbs usually appear at the end of a sentence.

➢ *bhavati*

bhavati demonstrates the endings for all other verbs with a '*ti'* ending, which is the predominant form for ordinary use.

bhavati **(he, she, it becomes),** ***bhaviṣyati*** **(he, she, it will become),** ***abhavat*** **(he, she, it became);**

Exercise 4: Using the verb chart at the end of this booklet, and the vocabulary, translate the following:

Present Tense

	translation	Which conjugation/verb form does it follow?
पततः (पतति)	two fall	भवति
वदन्ति (वदति)		
भवावः		
गच्छमि		
करोमि		
प्रविशति		
इच्छामि		
चिन्तयामः		

Future Tense

	translation	Which conjugation/verb form does it follow?
पतिष्यति (पतति)	he/she/it will fall	भविष्यति
वदिष्यन्ति (वदति)		
भविष्यावः		
गमिष्यमि		
करिष्यामि		
चिन्तयिष्यामः		

Past Tense

	translation	Which conjugation does it follow?
अपताम्	two fell	अभवत्
अगच्छत्		
अवदन्		

Exercise 5: Verb agreement with the agent
The dotted lines should be filled in with the correct ending and the sentence translated.

भार्या गृहे आस…	
नृप… नौकाम् अगच्छत्	
मित्रम् पुष्पाणि अपश्य…	
शिल… रथात् पततः	
राक्षसाः नगरम् आगच्छ…	
गृहाणि नगरे आस…	
भार्य… पुत्रान् अपश्यन्	
पुत्र… कथे अकथयत्	

Exercise 6:
Translate the following sentences, remembering word order:

1. She walks. _____
2. He runs. _____
3. They sing. _____
4. The ladies cry._____
5. He lived (dwelt) in the house. _____
6. Arjuna killed the deer. _____
7. Snakes kill lions here. _____
8. Rāma sees his mother. _____
9. The arrow went into the tree. _____

Exercise 7:

1. अश्वः धावति । _____

2. चन्द्रः सूर्यः च गगने तिष्ठतः । _____

3. जनः दुःखम् अभवत् । _____

4. मम पुस्तकम् सुन्दरम् इति त्वम् वदसि ।
_____

4. '*iti*' indicates speech

Videos: ***9***

इति *iti* indicates the end of speech, rather like inverted commas. The reader has to judge where the speech begins. For example:

Mahābhārata Story 1, line 5:

धृतराष्ट्रः अन्धः इति श्रुत्वा …..

Dhṛtarāṣtra (is) blind " " having heard

…गान्धारी अहम् अपि अन्धा भविष्यामि इति अवदत्।

Gāndhārī I also blind I shall become " " she said

Having heard "Dhṛtarāṣtra is blind", Gāndhārī said "I too shall become blind".

The *iti* can indicate indirect speech, or even thoughts. The sentence above could be translated as:

Having heard that Dhṛtarāṣtra is blind, Gāndhāri said "I too shall become blind".

VIDEOS: SERIES ONE (Cont.)

Videos: ***10 to 12***

Books: ***The Story of Rama, Parts 1 and 2***

5. Pronouns

Videos: ***10 to 12***

➢ *tat, saḥ, sā*

You will notice that pronouns, *sarvanāman* 'names applying to all', develop slightly differently to the masculine, feminine and neuter nouns. The तत् paradigms are the exemplars for these.

Pronouns often appear together with a noun to express meanings such as 'that dog', 'that lady' etc. or in the case of a question 'what table?' etc. In this situation the pronoun must agree in gender, case and number with the associated noun. This includes the question words '*kim*' (what? n.), '*kaḥ'* (what? n. and m.) and '*kā'* (what? fem.)

A typical example of this is found in the Mahābhārata Story Books:

पापः दुर्योधनः अचिन्तयत् कः नृपः भविष्यति।

evil Duryodhana thought who king will become?

The evil Duryodhana thought "Who will become king?"

Pronouns appear in many other stories from the Mahābhārata adapted stories which either appear in the published books or in examination materials. Underline the pronouns you can see, then translate each sentence (sentences 1 & 2 are done for you). The sentences are from different stories.

e.g. 1. एकदा पाण्डुः वने माद्र्या सह चरित्वा ताम् पर्यष्वजत। Once, Pāṇḍu, having walked in the forest with Mādrī, embraced her.

e.g. 2. तत् कृत्वा सः मृतः भूमयाम् अपतत्। Having done that, he fell to the ground, dead.

Exercise 8:

1. धृतराष्ट्रः अन्धः इति श्रुत्वा गान्धारी अहम् अपि अन्धा भविष्यामि इति अवदत्।

_____

2. ते पुत्राः कौरवाः नाम। _____

3. तस्मात् कौरवाणाम् हृदयेषु ईर्षया उद्भवति स्म।

_____

4. मरणम् पाण्डवानाम् ते ऐच्छन्। _____

➢ Pronouns other than *tat: sarva, anya, eka, kim, aham, tvam*

(Videos: H8 at 14.09 mins)

Book: The Story of Rama, Part 2

It is also important to identify some of the other words which are classed in Sanskrit as pronouns. Note that some neuter singular forms end in म्.

Such words are: सर्वम् n (सवः m, सवा f) **all**, अन्यत् n (अन्यः,अन्या) **other**, एकम् n (एकः, एका) **one, a certain**, किम् n (कः, का who?) **what?**

Exercise 9:

Example	Meaning	Which paradigm does it follow?
अन्याभ्याम्	by, for, from two others (m,f,n)	तत् that (n), सः he सा she
सर्वे		सः he
अन्यैः		
एकस्मात्		
सर्वस्मै		
एकस्याः		

Exercise 10 - Translate:

तम्		सर्वस्मिन्	
तानि		of those two	
to that (n.)		सर्वस्य	
एकस्मै		तैः	
from her		कस्मिन्	
these two (n.)		तेषाम्	
all (1st f.)		काम्	
तस्मिन्		काभिः	
केन		तस्यै	

- ***aham and tvam***

<u>Videos:</u> 12

The pronouns for 'I', *aham*, and 'you', *tvam*, are often referred to by their stem names '*asmad'* and *'yuṣmad'*. These are the only nouns which have no gender of their own, so the same forms apply to all genders. For an example see Mahābhārata Story 9 (Duryodhana is slain), line 8: **त्वया** 'by you'.

Exercise 11:

आवाम्		वयम्	
तुभ्यम्		त्वया	
मम		आवयोः	
त्वाम्		तव	
मयि		यूयम्	

6. Nouns: *Hari* (lord), *guru* (teacher), *nadī* (river)

Videos: ***11 & 12***

Several other paradigms are also needed because the **last letter** of the stem and the **gender** of the noun affects word development. When learning vocabulary words, be sure to be aware of these factors so that you will know how to decline the words by referring to the appropriate example paradigm, e.g. a **masculine** word ending in **'i'**, as in the case of अग्नि *agni*, follows the *Hari* pattern.

हरिः	हरी	हरयः
अग्निः	अग्नी	अग्नयः etc

- Here is an example of all the cases/vibhakti being expressed in one sentence. This sentence also illustrates an acceptable Sanskrit word order if translating from English into Sanskrit:

रात्रौ	रामः	गृहात्	जलाय	रथेन	वनम्	गच्छति ।
at night	Rāma	from the house	for water	by chariot	to the forest	he (Rāma) goes
7th	***1st***	***5th***	***4th***	***3rd***	***2nd***	***verb***

Exercise 12:

नार्यः		गुरोः	
हरी		गुर्वोः	
नद्यौ		अग्नौ	
अग्नेः		हरिम्	

Mixed Exercise 13:

Example	Meaning	Which paradigm does it follow?
धर्माभ्याम् (धर्म)	by, for, from two laws	राम (masc., ending with 'a')
अग्निषु (अग्नि)		(masc., ending with 'i')
भार्यायाः (भार्या)		(fem., ending with 'ā')
ज्ञानेन (ज्ञानम्)		(neuter., ending with 'a/am')
बहवः (बहु)		(masc., ending with 'u')
नार्यौ (नारी)		(fem., ending with 'ī')
पाण्डवाः		(masc., ending with 'a')
द्रौपद्या		(fem., ending with 'ī')
सेवकस्य		(masc., ending with 'a')

7. Past participles: '*ta*- ending' words

Videos: ***11***

A past participle consists of a *dhātu*, or root, with '*ta'* added. This gives the sense of a completed action. त words take a case ending which agrees in case number and gender with the noun they describe.

Examples:

कृ + त = कृत° made, done (the ° indicates the need to add an ending to agree with what is, or has been, made or done.)

From the Mahābhārata:

धृतराष्ट्रस्य भार्या गान्धारी नाम भीष्मेण वृता।

Dhṛtarāṣṭra's wife, named Gāndhārī, (was) chosen by Bhīṣma.

The following examples should be known:

गत° gone मृत° dead दृष्ट° seen श्रुत° heard हत° killed आगत° come

Exercise 14:

मृतः राक्षसः		वचनानि श्रुतानि	
मृते नरे		राक्षसाः हताः ।	
आगताम् सीताम् ।		सुन्दरी नारी दृष्टा ।	
पुष्पाणि दृष्टानि आसन् ।		खगाः भीताः गताः च ।	

धृतराष्ट्रस्य भार्या गान्धारी नाम भीष्मेण वृता।

Dhṛtarāṣṭra's wife, named Gāndhārī, (was) chosen by Bhīṣma.

Note: त words take a case ending which agrees in case number and gender with the noun they describe.

➢ Irregular '*ta*' ending words

Sometimes, instead of '*ta*' coming after the *dhātu*, there can be a '*na'*. Examples of these occurring in the stories are:

मण्डलम् छिन्नम्	the ball (was) cut
सूत्राणि भिन्नानि	the ropes (were) cut
अङ्गुली छिन्ना	the thumb (was) cut

These '*ta'* ending words, or participles, are often referred to as verbal adjectives, as they use an action to describe a noun.

8. Gerunds, '*tvā* ' and '*ya*' ending words

Videos: ***12***

A gerund consists of a *dhātu*, or root, with '*tvā*' added. This gives the sense of 'having done' an action:

e.g. कृ + त्वा = कृत्वा having made, done (no further endings are needed)

dhātu

e.g. Mahābhārata story 1, line 1: एकदा पाण्डुः वने माद्र्या सह चरित्वा ताम् पर्यष्वजत।

having walked

चरित्वा 'having walked' – note that an extra short 'i' is added after some roots, before the *tvā* ending

Exercise 15: Translate:

पतित्वा	
श्रुत्वा	
खादित्वा	
बद्ध्वा	
भूत्वा	
दृष्ट्वा	
पीत्वा	
उदित्वा (वद्)	

Exercise 16:

गृहम् दृष्ट्वा नरः अगच्छत्	
नगरात् गत्वा पुत्रौ पुष्पाणि अपश्यताम्	
रामम् चरित्वा सीता अवदत्	
Having walked to the rock, the mother sat down.	

➢ When '*ya*' takes the place of '*tvā*'

When a prefix such as *anu*, *pra*,*upa* or *vi* comes before the *dhātu* (root), the *tvā* ending is not used. A *ya* is used instead. For example: प्रविश्य = प्र + विश् + य having entered

Also अनुगत्य having followed, व्यापाद्य having killed, आगम्य having come, उपविश्य having sat down

9. Nouns: special use of the 3rd and 6th case

➢ Use of 3rd case with '*saha*', 'together with'

Videos: ***12***

The indeclinable word *saha* is used to indicate the meaning 'with', or 'together with'. Whatever noun the 'with' is referring to takes a 3rd case ending.

Thus, नरेण सह together with a man सीतया सह together with Sītā

e.g. एकदा पाण्डुः वने माद्र्या सह चरित्वा ताम् पर्यष्वजत।

One day, Pāṇḍu, having walked in the forest with Mādrī, embraced her.

Note: This use of the 3rd case to mean 'with' does not imply instrumentality.

Exercise 17:

	Translation		Translation
पुत्रेण सह		together with Kausalyā	
तया सह		together with Rāma	
रावणेन सह		नृपैः सह	

➢ Use of 6th case with '*samīpe*'

Videos: ***10***

samīpe (or *samīpam*) means 'near'. Whatever something is near to, takes the 6th case. For example:

Mahābhārata Story 4, line 7:

मूर्तेः समीपे एकलव्यः शरान् पुनः पुनः क्षिप्तवान्।

the statue (6th) / near / Ekalavya / arrows (2nd) / again and again / he threw, shot

Exercise 18:

Translate: गृहस्य समीपे _____ नराणाम् समीपे _____

➢ Use of the 6th case to express 'having':

Videos: ***10***

The 6th case normally expresses relationship, e.g.

कुक्कुरस्य आस्ये 'in the dog's mouth' etc.

In some situations the 6th case needs to be interpreted in the English as meaning to '**have'** possession of something. There is no word in Sanskrit for the English 'have'. Instead the 6th case is used.

For example: The man has a horse. नरस्य अश्वः अस्ति । (lit. Of the man there is a horse.)

Exercise 19:
Translate the following sentences:

वनस्य पुष्पाणि आसन्	
भार्यायाः गुरुः अस्ति	
मित्राणाम् रथः आसीत्	
The son had friends.	
The king has a wife.	

10. Verbs

Videos: ***11***

➢ *vardhate*

vardhate it grows, is the alternative form to *bhavati* and gives the pattern for verbs ending in '*te*'. This form is not used very often however these endings need to be known, and also become important for passive verb formation (see later).

vardhate **(he, she, it grows),** ***vardhiṣyate*** **(he, she, it will grow),** ***avardhata*** **(he, she, it grew);**

Originally these *ātmanepada* verb endings expressed actions performed for the benefit of oneself, whilst *parasmaipada* (like *bhavati*) was used for actions the benefit of which went to others. This distinction is not much held to in the Classical Sanskrit texts that now survive. Other examples are *labhate*, *bhāṣate*.

➢ Unusual forms of verbs in future and past

Unusual forms of the future

The future shares the endings of the present tense. The difference in form is the addition of 'ष्यि्', (thus भवति becomes भविष्यति); or else in some special cases 'स्य' (thus नमति becomes नंस्यति). The list below gives some of the future forms, special or otherwise.

Present forms		Future forms	
वदति	says	वदिष्यति	will say
गच्छति	goes	गमिष्यति	will go
करोति	does or makes	करिष्यति	will do or make
ददाति	gives	दास्यति	will give
पश्यति	sees	द्रक्ष्यति	will see
शृणोति	hears	श्रोष्यति	will hear

Unusual forms of the past

The dhātu of the verb is sometimes preceded by a prefix which gives a special direction to the action (e.g. उप – up to, उत् up). See more about prefixes in later sections.

In the past tense the prefix is put *before* the अ that precedes the dhātu, (e.g. the first अ of अगच्छत्)

We should familiarize ourselves with the following unusual past forms:

इष् ⟶ इच्छति ⟶ ऐच्छत्

आ + गम् ⟶ आगच्छति ⟶ आगच्छत्

उप + विश् ⟶ उपविशति ⟶ उपाविशत्

अनु + गम् ⟶ अनुगच्छति ⟶ अन्वगच्छत्

Mixed Exercise 20:
Translate:

अवदत्	अगच्छत्
उपाविशत्	ऐच्छावः
उपाविशम्	अन्वगच्छत्
उदतिष्ठताम्	आगच्छत्
अपतन्	शृणोमि
गच्छति	श्रोष्यामः
पतमि	उपविशमि
गमिष्यति	पतिष्यतः
आगमिष्यन्ति	द्रक्ष्यामि

➢ The use of imperatives

Videos: ***11***

The use of imperatives, in singular and plural only, is introduced for the purposes of simple instructions or command:

भव (you) become!	भवत (you pl.) become!
गच्छ (you) go!*	गच्छत (you pl.) go! *See story 4 line 5.
खाद (you) eat!	खादत (you pl.) eat! Also……..
वर्धस्व (you) grow!	वर्धध्वम् (you pl.) grow!
लभस्व (you) find!	लभध्वम् (you pl.) find!
पश्य see	पश्यत
आनय bring	आनयत
उपविश्य sit down	उपविश्यत
देहि give	
शृणु listen	शृणुत
एहि come	

Exercise 21:

Translate:

Go, O Sons ! _____

Sit, O King ! _____

O Kausalyā, come! _____

Boys, walk! _____

रथम् आनय नारि _____

➢ The special treatment of 'is' and 'was'

Although the forms of *asti* 'is', and *āsīt* 'was', should be known (see paradigm sheet). This verb is often omitted from a sentence although its presence is understood.

For example:

इदानीम् धृतराष्ट्रः एव राजा। Now, Dhṛtarāṣṭra was indeed the king.

and

पाण्डवाः कौरवाः च बालकाः। The Pāṇḍavas and the Kauravas were boys.

A common situation in which *asti* or *āsīt* are understood is when past participles take the place of a main verb in a sentence – see '*ta*-ending words' - 'Past Participles' and Video 11.

➢ *'sma'*, changes the verb to past tense

A simple way to change the tense from present to past is to add '*sma*' after the verb. For example:

धृतराष्ट्रः गान्धारीम् पीरणयति स्म।

Dhṛtarāṣtra Gāndhārī (2nd) he married

1. Complementary Sentences.

Videos: ***H1***

Complementary, or comparative, sentences consist of two halves, which relate together by means of a pair of indeclinable words, as in the following examples:

यत्र .... तत्र Where ... , there ..

यत्र यत्र ..... तत्र तत्र .. Wherever ..., there ..

यथा ... तथा As ... , so ..

यदा ... तदा When .. , then ..

यदा यदा .... तदा तदा .. Whenever .., then ..

यः ... सः He who ....

यदि ... तर्हि If .., then ..

यावत् ..... तावत् As long as ....., for so long ...

यत् यत् .... तत् तत् Whatever … that…

Example from the Mahābhārata Stories:

यदा ते जाताः तदा दुर्मङ्गलानि आसन्।

when/ they/ (were) born/ then/ bad omens/ there were
When they were born, then there were bad omens.

Exercise 22:

यत्र यत्र नदी तत्र तत्र जलमस्ति । _____

यत्र वसति रामस्तत्र वसति सीता । _____

यथा ज्ञानं तथानन्दः । _____

यथा नरः खादति तथा स वर्धते । _____

यदा यदा सीता राममपश्यत्तदा तदा सा सुखमन्वभवत् ।

_____

यो ऽग्नौ तिष्ठति स दग्धो भविष्यति _____

यत्र यत्र रामो गच्छति तत्र तत्र लक्ष्मणो ऽनुगच्छति

_____

2. Indefinites

Videos:* H1** ***Books: Stories from the Mahābhārata, Book 1

The construction of indefinites is based upon question words:

Indeclinable: कदा when, कुत्र where

Declinable: किम् what, कः/ का who. (These will decline to agree with the noun being described.

The units चित्, चन or अपि are placed after these question words. This removes the sense of a question and expresses the idea of the indefinite. For example: केन चित् ऋषिणा 'by some ṛṣi…'

किंचित् Something न किंचित् or न किंचन Nothing

कश्चित् Someone न कश्चन No one

कौचन Some two

केनचित् By someone or something न केनापि By no one or no means

कस्मिंश्चित् In something or someplace

कदाचित् or कदापि Sometime कथमपि Somehow

कुत्रापि Somewhere न कुत्रचित् Nowhere

Exercise 23 - Translate

मां किंचिद्वदति	
तत्र कश्चन ऋषिर्वसति	
कस्मिंश्चिन्नगरे नृपोऽवसत्	
न कश्चन शृणोति माम्	
न कदापि नार्या सह स वदति	
न मम गतं किंचन	
केनापि जलं दृष्टम्	
केन चिज्जलं न दृष्टम्	
वने न कश्चिच्चरति	
रामेण श्रुतः कथमपि खगः	

3. Nouns: *dhātṛ* (creator) and *pitṛ* etc.

***Videos*: H1** **Books: Stories from the Mahābhārata, Book 1**

These examples are from the 'Stories from the Mahābhārata' books. Fill in the meanings:

Exercise 24

EXAMPLE	MEANING	PARADIGM
मातुः		मातृ (like धातृ)
मातरम्		मातृ (like धातृ but short 'a' after त)
मात्रा		मातृ (like धातृ)
माता		मातृ (like धातृ)
पिता		पितृ (like धातृ)
भ्रातॄन्		भ्रातृ (like धातृ)

4. Passive verbs:

***Videos*: H1 & H2** **Books: Stories from the Mahābhārata, Books 1 and 2**

Passive verbs are formed from the *dhātu*, root, (or stem), a '*y*' and the *vardhate* verb endings.

The present tense:

खाद्	+	य्	+	अते	=	खाद्यते it is eaten
to eat		passive		(*vardh-**ate** ending)*		

The past tense:

खाद्	+	य्	+	अ- - - त	=	अखाद्यत it was eaten
to eat		passive		as for ***a**-vardh-**ata***		

The future tense:

खाद्	+	इष्य्	+	अते	=	खादिष्यते
to eat		future (includes passive *y*)		*vardhiṣy-**ate***		it will be eaten

➢ Passive sentence construction

The ending of the passive verb agrees in number with the object (कर्मन्) of the action. The agent of the action is expressed in the 3rd case.

Present tense:

फलं बालकेन खाद्यते The fruit is eaten by the boy.

फले बालकेन खाद्येते The (two) fruits are eaten by the boy.

फलाणि बालकेन खाद्यन्ते The (many) fruits are eaten by the boy.

Future Tense

फलं बालकेन खादिष्यते The fruit will be eaten by the boy.

फले बालकेन खादिष्येते The (two) fruits will be eaten by the boy.

फलाणि बालकेन खादिष्यन्ते The (many) fruits will be eaten by the boy.

Past Tense:

फलं बालकेन अखाद्यत The fruit was eaten by the boy.

फले बालकेन अखाद्येताम् The (two) fruits were eaten by the boy.

फलाणि बालकेन अखाद्यन्त The (many) fruits were eaten by the boy.

Exercise 25: Present passive :

रामः लक्ष्मणेन दृश्यते ॥ _____

नद्यः नार्या गम्यन्ते ॥ _____

हस्तौ स्वस्रा क्षाल्येते ॥ _____

अश्वाः सैनिकेन दृश्यन्ते ॥ _____

Exercise 26: Past passive

1. रामः बालकेन अचर्यत । _____
2. शिष्याः गुरुणा अदृश्यन्त । _____
3. जलम् गजेन अपिब्यत । _____
4. अक्षराणि* शिष्यैः अलिख्यन्त । _____

* letters of the alphabet

5. The words were spoken by the sages. _____
6. The fruits were eaten by the boy. _____

5. Nouns: ending with consonants

Videos: H2 & H3 ***Books: Stories from the Mahābhārata, Book 2***

ātman (self), *rājan* (king), *karman* (action), *nāman* (name), *manas* (mind), *jñānin* (wise one – masc only) *dhīmat* (intelligent – masc and fem only); *sumanas* ('benign', or 'good-minded' used to decline masculine words ending in *as*); *suhṛt* (friend)

The universal system of rūpāni endings: ***Videos: H2 Books: Stories from the Mahābhārata, Book 2***

The final word forms of declensions arise from the addition of these 21 pratyayas (endings) to the noun stem.
It is useful to know these endings as they aid in remembering consonant-ending rupanis:

--	औ	अः
अम्	औ	अः
आ	भ्याम्	भिः
ए	भ्याम्	भ्यः
अः	भ्याम्	भ्यः
अः	ओः	आम्
इ	ओः	सु

Exercise 27:

These examples are from 'Stories from the Mahābhārata'. Fill in the meanings:

EXAMPLE	MEANING	PARADIGM
नाम्ना		नामन्
राजा		राजन्
राज्ञः		राजन्
राज्ञि		राजन्
आत्मनः		आत्मन्

Exercise 28:

सुमनाः		धीमतीनाम्	
ज्ञानी		ज्ञानिनः	
धीमता		सुमनसौ	
राज्ञी		धीमतोः	
सुमनसः		धीमति	
आत्मनि		राज्ञाम्	

6. Verbs

Videos* H2 – H4** ***Books: Stories from the Mahābhārata, Book 2

karoti (he, she, it does or makes), *kariṣyati* (he, she, it will do or make), *akarot* (he, she, it did or made), *asti* (he, she, it is), *āsīt* (he, she, it was)

Exercise 29:

स्थः		अक्रियत	
अकरोत्		सन्ति	
करिष्यतः		आसन्	
आस्ताम्		अकुर्वन्	
अकुरुताम्		अकरोः	

➢ The Imperative – the more subtle, respectful use

***Videos* H2**

The use of the imperative is more subtle than a direct command.

e.g., रामो वनं गच्छतु Let Rāma go to the forest. (A polite command)

बालकः प्रबलो भवतु May the child be strong! (Like a blessing)

रामः जयतु May Rāma be victorious! (Salutation)

Exercise 30 :

1. जलाय पुत्रः नदीम् गच्छतु । _____

2. जनाः प्राज्ञाः भवन्तु ।_____

3. सर्वे सत्यम् पश्यन्तु ।_____

4. जयतु नृपः ।_____

5. आगच्छतु देवः ।_____

7. Prefixes

***Videos*: H2 to H4 Books: Stories from the Mahābhārata, Book 2**

Prefixes change or add to the meaning of the root. A list may be found on the verb chart at the end of the book. For a basic knowledge of prefixes, focus first upon the examples which occur in the Mahābhārata Stories, as shown below.

➢ The addition of prefixes to verbs

Examples from Mahābhārata Stories:

Exercise 31:

Word	Prefix	*dhātu*, or root	Word meaning
पर्यष्वजत	परि around, fully	स्वज् to embrace	
उद्भवति	उत् or उद् up, upwards	भू to be, become	
परिणयति	परि around, fully	नी to lead	
अनुधावन्ति	अनु along with, after	धाव् to run	
आगच्छत्	आ near, towards; can reverse an action	गम् to go	
प्रतिवदति	प्रति towards, back	वद् to speak	
व्यापादयिष्यामः	वि apart, in different directions. Can reverse an action or intensify it. आ (as above)	पद् to fall, to perish	
प्राविशन्	प्र forward, in front, forth	विश् to enter	
प्राविशत्	” ”	” ”	

➢ Prefixes occurring before *'ta', 'tvā '* and *'ya'* ending words

Exercise 32:

Word	Prefix	*dhātu*, or root	Word meaning
आगम्य (*ya*)	आ (as above)	गम् to go	
प्रविश्य (*ya*)	प्र (as above)	विश् to enter	
विनष्टम् (*ta*)	वि (as above)	नश् to perish, destroy	
अनुभूता (*ta*)	अनु (as above)	भू to be, become	
आनीता (*ta*)	आ (as above)	नी to lead	
समाप्ता (*ta*)	सम् together as one, completely	आप् to reach, obtain	

➢ The prefix '*a*' before nouns

A commonly occurring noun prefix is the अ '*a*', which negates the meaning of the root.

For example, अधर्मः = unrighteousness

More examples of prefixes:

प्र	Forwards, onwards, towards.	प्रहसति	laughs at, mocks
		प्रैच्छत्	sent (प्र इच्छति wants onward)
अप	Away, off.	अपहरति	Carries off
सम्	All together as one, completely.	संतुष्ट°	completely pleased
		समागच्छति	comes together
		संधिः	a placing together
अनु	Following after, along with.	अनुगच्छति	follows
		अन्वैच्छत्	searched after (अनु इच्छति)
		अनुभवति	to become along with, experience
अव	Down, down into, through.	अवतरति	crosses down, descends
		अवगच्छति	goes down into, understands
निम्	Out from.	निर्गच्छति	goes or comes out of
दुस्	Evil	दुःखम्	sorrow
		दुष्कृतम्	a bad action
वि	Outward, separation.	विस्मरति	separates from memory, forgets
आङ्	Fully, returning back.	आगच्छति	comes
नि	Down, inward.	निमिषति	puts down eyelids
		निक्षिपति	places in, entrusts
सु	Good, best.	सुखम्	pleasure
		सुवर्ण°	best colour, gold
उत्	Upwards.	उत्तिष्ठति	stands up
		उद्भवति	becomes upwards, arises, is born
		उन्मिषति	lifts eyelids
अभि	Thoroughly, repeatedly.	अभिषेकः	thorough sprinkling, anointing, coronation
प्रति	Back again.	प्रतिवदति	speaks back, replies
		प्रत्यागच्छति	comes back
परि	Around.	परिणयति	leads around, marries (In Vedic times the wife was led 7 times around a fire which stood for the eternal witness.)
उप	Up to, towards.	उपगच्छति	goes up to, approaches

8. The use of '*tavat*' ending words to express the past

***Videos* H3** **Books: Stories from the Mahābhārata, Book 2**

A word ending with *'tavat'*

- is not a verb, but it can stand instead of a verb.
- is made up of a *dhātu* (root), the *tavat* ending and a case ending.
- declines like *dhīmat* in the appropriate gender (see chart at back of book).

क्षिप् (*dhātu* - to throw) + तवत् + 1st case ending, masculine, singular

= क्षिप्तवत् (stem) + 1st case ending, masculine, singular

= क्षिप्तवान् he threw, he shot

मूर्तेः समीपे एकलव्यः शरान् पुनः पुनः क्षिप्तवान्।

the statue (6th) / near / Ekalavya / arrows (2nd) / again and again / he threw, shot

Again and again Ekalavya shot arrows near to the statue (effigy).

Exercise 33 - Fill in the meanings:

Example	Meaning
आगतवन्तः	
आगतवान्	
गतवान्	
पतितवान्	
उक्तवान्	
आगतवती	

Example sentences including *'tavat'* words:

रामः गतवान् Rāma went. तौ खादितवन्तौ They both ate.

सीता गतवती Sītā went. नार्यौ खादितवन्त्यौ The ladies ate.

खगाः गतवन्तः The birds went.

Exercise 34:
Translate:

1. सः राक्षसम् व्यापादितवान् ।
2. माम् न कश्चित् दृष्टवान् ।
3. सा किम् श्रुतवती ।
4. महान् खगः गतवन्तः ।
5. तौ खादितवन्तौ ।
6. नार्यौ तस्मै जलम् दत्तवत्यौ ।

9. Sandhi

Videos* H3 to H6** ***Books: Stories from the Mahābhārata, Books 2 and 3

Exercise 35:

a) ***Ac Sandhi –vowels joining***

सीता अभवत्		कन्या ऋषिः	
नदी अथ		एकदा उवाच	
मा एतत्		तु उद्याने	
नारी इच्छति		उपविशति इति	
कपी उवाच		गुरू अनुगच्छतः	
नौका		अद्य इह	
अग्रे अचलः		गुरू इव	
अतीव आचरति		धातृ अग्निः	
आज्ञा एव			

b) ***Hal sandhi – consonants joining***

एतत् कथा		गतवान् सः	
दानम् दीयते		पुत्रात् हस्तः	
दूरात् दूतः		तत् लिखति	
पुस्तकात् गच्छति		बालकान् धावति	
अभवत् दिनम्		अन्यत् चरति	
धीमत् वदति		चर्मन् चिन्ता	

c) ***Visarga sandhi***

सः अस्ति		जनाः एवम्	
चन्द्रः सुन्दरः		जनकाः उद्धवन्	
गुरूः तिष्ठति		मित्रैः उपगम्यते	
नरः त्यजति		जितः सैनिकः	
रामः अभवत्		हरेः चरति	
ततः ईश्वरः		पितुः धावति	
गुरोः वचनम्		खगः गगने	
ज्ञानिनोः ज्ञानम्		हरिः आह	

10. *Samāsa* overview

***Videos* H7** **Books: Stories from the Mahābhārata, Book 3**

1. केवल — Whatever stands outside of the following categories.

2. अव्ययीभाव — Where the first part is an अव्यय (indeclinable word).
   e.g. यथाकालम् according to time

3. तत्पुरुष — Where the second part is more important to the meaning.
   e.g. कृष्णखगः blackbird

4. बहुव्रीहि — Where neither part is more important in itself, but both refer to something else. The last word is often a noun.
   e.g. सुहृत् Sweetheart

5. द्वन्द्व — Where both parts are equally important.
   e.g. सुखदुःखे pleasure and pain

➢ *Avyayībhāva samāsas*

An अव्ययीभाव समास has an अव्यय as its first part.
The ending of an अव्ययीभाव समास is also अव्यय (i.e. It does not change in case ending, number or gender. This ending is usually 'अम्' or a short इ or उ.

E.g. प्रति 'towards' + अग्नि 'fire' } प्रत्यग्नि 'Facing the fire'
उप 'up to' + तीर 'bank, shore' } उपतीरम् 'Near the shore'
अनु 'following after' + रथ 'chariot' } अनुरथम् 'After the chariot'.
यथा 'according to, as' + धर्म 'justice' } यथाधर्मम् 'According to justice'.
प्रति 'every' + दिन 'day' } प्रतिदिनम् 'Every day'.

In an अव्ययीभाव समास 'सह' (together with) becomes 'स'.
Examples : सस्मितम् 'with a smile' / सकामम् 'with desire'.

➢ *Tatpuruṣa samāsas*

The case ending of the first word is dropped, so the first stem joins straight onto the second word. The meaning of the case ending remains, however, and the translator has to judge what it might have been in order to interpret the overall meaning properly.

e.g. कृष्णखगः, if taken apart, would have to have the case ending put back in, i.e., कृष्णः खगः

whereas नगरदूरम् would need to be written नगरात् दूरम्

2nd case:	अचलगत°	gone to the mountain
3rd case:	देवदत्त°	given by God
4th case:	ध्यानशाला	room for meditation
5th case:	स्वर्गपतित°	fallen from heaven
6th case:	रामदूत°	messenger of Rāma
7th case:	जलस्थ°	stander/standing in the water

Special subgroups of *tatpuruṣas*:

Karmadhārayas

1st case: ज्येष्ठपुत्रः eldest son; दरिद्रजनेन by the poor person (i.e. दरिद्रेण पुत्रेण)

द्विगु: These have numerals as the first part: त्रिलोकम् the three worlds

उपमान: These state a comparison: चन्द्रमुखम् a moon-like face

नञ्: These have अ or आ as the first part. अज्ञाम् ignorance

Note: The first part of any samāsa never takes a case ending. Sandhi may apply, though between the first stem word and the following one, e.g. सिद्धि-असिद्धयोः = सिद्धयसिद्धयोः Bhagavad Gīta 2v48

Exercise 36 – Translate:-

1st case

महाराजः	ज्येष्ठपुत्रः
तीक्ष्णशरः	हतवृक्षः
दीर्घकालः	प्रियमित्रम्

2nd case

ग्रामगत°	भूमिपतित°

3rd case

शरहत°	जलपूर्ण°
सर्पव्यापादित°	देवदत्त°
कृष्णरक्षित°	अग्निदग्ध°

4th case

फलागत°	ध्यानशाला
कपिजलम्	

5th case

सिंहभयम्	वनपुष्पम्
स्वर्गपतित°	

6th case

राजपुत्रः	रामदूतः
पितृवचनम	देवमित्रम्
राजगृहम	

7th case

खगः	ग्रामवासिन्
जलचरः	

Exercise 37:

ऋषिज्ञानम्		त्रिवेदम्	
सप्तसमुद्रम्		राष्ट्रमकृतम् (नगरम्)	
सिंहहतः		सर्पभयम्	
वृक्षस्थः (कपिः)		वृक्षपर्णम्	
महामुनिः		मात्राज्ञा	
भूमिपतितम्		अश्वमुखम् (तृणम्)	
अधर्मिकः		रक्तारुणम् (फलम्)	
धनागताः			

➢ Examples of *bahuvrīhi samāsas*

- From the Hitopadeśa set text literature:

of those unread in literature	अनधिगत-शास्त्राणाम्
of those following improper courses (of behaviour)	उन्मार्ग-गामिनाम्
he, distressed in mind	उद्विग्न-मनाः
with kuśa- grass in his paw	कुश-हस्तः
a practiser of ablutions	स्नान-शीलः
with decayed claws and teeth	गलित-नख-दन्तः
his face and paws smeared with blood	रक्त-विलिप्त-मुख-पादः
he whose heart was grief-stricken	संतप्त-चेताः

- From the Gīta set text literature:

his mind distracted by grief	शोकसंविग्नमानसः
tormentor of foes	परन्तपः
of the peaceful-minded	प्रसन्नचेतसः
with/by mind at rest in the Self	अध्यात्मचेतसा
those free from passion, fear and anger	वीतरागभयक्रोधाः
(undertakings are) devoid of desirous intentions	कामसङ्कल्पवर्जिताः

11. Infinitives, Present Participles, and *kṛtya*

***Videos:* H8 & H9** **Books: IGCSE Part 1**

➢ Infinitives

These are not verbs but are made up of a *dhātu* with an indeclinable ending 'तुम्'

e.g. कर्तुम् , द्रष्टुम् , हन्तुम् (to do, to see, to kill) etc.

i.e. लक्ष्मणः मृगम् द्रष्टुम् ऐच्छत् । Lakṣmaṇa wanted **to see** the deer.

➢ *kṛtya*

The कृत्य having the sense 'to be done', or 'should be done', is formed by the addition of one of the following endings: °य °तव्य °अनीय (°तव्य is the most common of these)

Thus: त्याज्य° to be left
वक्तव्य° to be said
रक्षणीय° to be protected

The ending will agree with the object of the sentence in the 1st case, the agent being in the 3rd case as with त-ending words.
e.g. मुनिर्न केनचिद्हन्तव्यः ॥ A sage should not be killed by anyone.

Exercise 38: Translate:

दुष्कृतानि नरैर्न करणीयाणि ॥ _____

धर्मो ज्ञेयो देवैरपि ॥ _____

तन्न वक्तव्यं न मन्तव्यमपि ॥ _____

* Sometimes the same **dhātu** can take any of these endings and still have the same meaning, e.g. कार्य°, कर्तव्य°, करणीय° to be done

➢ Present Participles

- Most 'active' participle endings are as धीमत् in three genders except in masculine first case singular, which is 'अन्', e.g. गच्छन् (going). These endings agree with the agent of the action. Present participles are not verbs and require an accompanying main verb.

- The 'active' *ātmanepada* roots such as भाष् take '*māna'* after the stem, e.g. भाषमान° (speaking)

- All 'passive' present participles are formed from a *dhātu* plus '*y'*. Then '*māna'* is added, as well as a case ending, e.g. गम्यमान° (being gone to).

Examples:

रामः नगरात् **चरन्** लक्ष्मणम् प्रत्यवदत् । Rāma, **walking** from the city, replied to Lakṣmaṇa.

पतन्तीम् बालकाम् पश्यामि । I see the girl **falling**.

वने **आगम्यमाने** ते उपाविशन् । **In** (the event of) the forest **being come to**, they sat down.

Exercise 39: Translate

1.सीतां पश्यन्रामस्तुष्टोऽभवत् ।

_____

2. हसन्गच्छति ।

_____

3. वदन्शिष्यस्तिष्ठति ।

_____

4. स धेनुं तुदन्तं नरमपश्यत् ।

_____

5. जयन्नपि सैनिको ऽपतत् ।

_____

6. खादनुपाविशत् ।

_____

7. राक्षसान्पश्यन्तो मुनयो घोरवनमत्यजन् ।

_____

8. रामेण तुद्यमाना राक्षसा वनाद्दूरं गच्छन्ति ।

_____

➢ Locative Absolute, *sati saptamī*

Present participles and त-ending words are often used as part of a सति सप्तमी construction in a sentence. This is usually at the beginning of a sentence and is simply a small number of words (usually a noun and a त ending word or present participle) expressed in the 7th case. The sense of this group of words is 'when'something is happening or 'while'something is happening:

e.g. मृगे श्रुते नरः वनं प्राविशत् ।

When the deer was heard the man entered the forest.

सीतायां रामं पश्यन्त्याम् कैकेय्यहसत् ।

While **Sītā** was watching **Rāma**, **Kaikeyī** laughed.

Exercise 40: Translate:

1. तस्मिन्हते राक्षसे सर्वे पुनः संतुष्टा अभवन् ।

_____

2. वृक्षे पतति खगो ऽगच्छत् ।

_____

3. रामेण हन्यमानेषु राक्षसेषु कपय आनन्देनागायन् ।

_____

12. Pronouns: *idam*

Videos H9 **Books: IGCSE Part 1**

➢ *idam, ayam, iyam*

The pronoun *idam* (this) appears in 3 genders – *ayam* (masc), *idam* (n), *īyam* (fem).

Exercise 41:

इमौ		इमानि	
अयम्		एषाम्	
इमम्		आसाम्	
इमान्		अनयोः	
अनेन		अस्य	
आभ्याम्		अस्याः	
एभ्यः		अनया	
इयम्		अस्यै	
इमाम्		इमे	

➢ pronoun substitutes for *aham* and *tvam*

aham

2nd case	मा	नौ	नः	
4th case	मे	नौ	नः	
6th case	मे	नौ	नः	

tvam

2nd case	त्वा	वाम्	वः
4th case	ते	वाम्	वः
6th case	ते	वाम्	वः

Examples:

Gītā: Chapter 1 v 36: निहत्य धार्तराष्ट्रान् नः का प्रीतिः स्याज्जनार्दन।

O Janārdana (Kṛṣṇa), what satisfaction would there be for us, in striking down the sons of Dhṛtarāṣṭra?

Chapter 9 v 26: पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ।

Whoever offers to Me with love, a leaf, a flower, a fruit or water …

13. Verbs

➢ Optative

Videos H9 ***Books:*** **IGCSE Part One**

(विधि लिङ्) ॥ Used to express 'should', 'would', or 'might', do something.

examples : स्यात् (It should be) स्याताम् स्युः etc.

भवेत् भवेताम् भवेयुः / भवेः / भवेयम् etc.

कुर्यात् कुर्याताम् कुर्युः / कुर्याः / कुर्याम् etc.

and

लभेत लभेयाताम् लभेरन् / लभेथाः / लभेय etc.

Examples :

Gītā: Chapter 1 v 36: निहत्य धार्तराष्ट्रान् नः का प्रीतिः स्याज्जनार्दन ।

O Janārdana (Kṛṣṇa), what satisfaction would there be for us, in striking down the sons of Dhṛtarāṣṭra?

पापमेवाश्रयेदस्मान्हत्वैतानाततायिनः ॥

Guilt, indeed, would trouble us after killing these aggressors.

Exercise 42 - Translate :

रावणः पञ्चत्वं गच्छेत् । _____

➢ Perfect tense

Videos H10 ***Books:*** **IGCSE Part Two**

(लिट्) ॥ This also is Past. It is used by narrators. There is doubling of the **dhātu**.

examples : बभूव बभूवतुः बभूवुः / बभूविथ / बभूव etc.

जगाम जग्मतुः जग्मुः / जग्मिथ / जगाम etc.

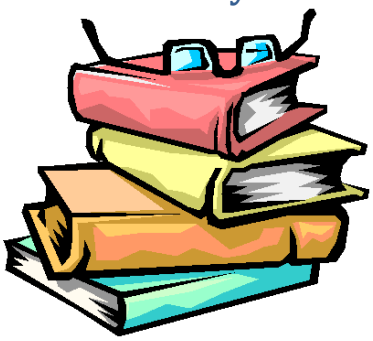
चकार चक्रतुः चक्रुः / चकर्थ / चकार etc.

Exercise 43 - Translate :

रामो दुःखं जगाम । _____

धृतराष्ट्र उवाच। _____

Vocabulary List

Words following the pattern of each paradigm are marked in these colours:

- **Rāma –** **blue**
- **Sītā –** **pink**
- **Mitram -** **orange**
- **Rāma, Sītā, Mitram -** **brown**

- **tat -** **that (3 genders)**

- **bhavati -** **he, she, it becomes**

➢ Words to be known English to Sanskrit as well as Sanskrit to English

Note: The official list is to be found at www.sanskritexams.org.uk

Animals (9)

अश्वः	horse	मत्स्यः	fish
कपिः	monkey	मृगः	deer, forest animal
कुक्कुरः	dog	सर्पः	snake
खगः	bird	सिंहः	lion
गजः	elephant		

Adjectives (29)

NOMINAL		VERBAL	
अनेक°	(like तत् except neut. sing.) many	कुपित°	angry
अन्य°	(like तत्) other, another	गृहीत°	grabbed
उत्तम°	best	छिन्न°	cut
एक°	(like तत् except neut. sing.) one, a certain	जात°	born, arisen
कुशल°	healthy, able	जित°	conquered
कृष्ण°	black	दृष्ट°	seen
घोर°	horrible	नष्ट°	ruined, destroyed
धीमत्°	intelligent, wise	भीत°	afraid
नील°	blue	मृत°	dead
प्रबल°	powerful	हत°	killed
प्राज्ञ°	wise		
बहु°	many		
विशाल°	large		
वीर°	brave		
शुद्ध°	pure		
सर्व°	(like तत् except neut. sing.) all		
साधु° /साध्वी	virtuous		
सुवर्ण°	golden, gold		
सुन्दर° / री	handsome, beautiful		

People (33)

अहम्	I	भ्रातृ	brother
त्वम्	you	मुनिः	sage
ऋषिः	sage	मातृ	mother
गुरुः	teacher	मित्रम्	friend
जनः / जनाः	person / people	राक्षसः / सी	ogre / female ogre
जनकः	father	राजन्	king
जननी	mother	राजपुत्रः	prince
ज्ञानिन्	a wise one	वीरः	warrior, hero
देवः	god, lord	शिष्यः	pupil
धातृ	creator	सः	he
नरः	man	सा	she
नारी	lady	सेना	army
नृपः	king	सेवकः	attendant, servant
पितृ	father	सोदरः	brother
पुत्रः	son	सैनिकः	soldier
बालकः	boy	स्वसृ	sister
भार्या	wife		

Experiences etc (5)

आनन्दः	bliss	मरणम्	death
क्रोधः	anger	सुखम्	happiness, happily
भयम्	fear		

Objects/nouns (42)

अग्निः	fire	पुस्तकम्	book
अन्तः	end (अन्ते in the end)	प्लवनम्	jump
अचलः	mountain	फलम्	fruit
अन्नम्	food	भूमिः	ground
आत्मन् (m)	one's self	मार्गः	road
कर्मन्	action	युद्धम् + कृ	does battle
गगनम्	sky	रथः	chariot
गृहम्	house	राजगृहम्	palace
चन्द्रः	moon	राज्यम्	kingdom

Copyright Sanskrit@StJames 1.9.23

जलम्	water	रात्रिः	night
तत्	(in a compound indicates any form of तत् e.g. तस्य) that	रूपम्	form, beauty
तारका	star	वचनम्	statement, command
तीरम्	bank, shore	वनम्	forest
दानम्	gift	वस्त्रम्	garment
द्वारम्	door	वृक्षः	tree
धनम्	riches, wealth	शरः	arrow
धर्मः	righteousness, justice	शाला	a room
नगरम् / नगरी	city	सत्यम्	truth
नदी	river	सूर्यः	sun
नामन्	name	स्वप्नः	dream
पुष्पम्	flower	स्वर्गः	heaven

Parts of the body (7)

आस्यम्	mouth	मनस्	mind
केशः	hair	हस्तः	hand
देहः	body	हृदयम्	heart
पादः	foot		

Verbs (39)

अस्ति	is	नाशयति	destroys
आगच्छति	comes	पठति	reads
आनयति	brings	पतति	falls; flies
इच्छति	wants	पश्यति	sees
उद्भवति	rises, is born	पिबति	drinks
उपविशति	sits down	प्रतिवदति	replies
करोति	does, makes	प्रविशति	enters (past प्राविशत्)
क्रीडति	plays	बध्नाति	binds
क्रोशति	cries out	भवति	becomes
क्षिपति	throws, shoots	मिलति (+ 3rd)	meets
गच्छति	goes	रोदति	cries, wails
चरति	walks	लभते	finds
चिन्तयति	thinks	वदति	says

जयति	conquers	वसति	dwells
तिष्ठति	stays, stands	वर्धते	grows
त्यजति	leaves	व्यापादयति	kills
ददाति	gives	स्निह्यति (+ 7th)	is fond of
धावति	runs	हसति	laughs
नमति	bows		

Time and Place (12)

अचिरेण	soon (or अचिरात्)	क्षणम्	for a moment
अत्र	here	चिरम्	for a long time (or चिरेण)
अथ	then, now	तत्र	there
अधुना	now	तदा	then
एकदा	once, at the same time	यदा ... तदा	when ... then
कालः	time	समीपे /समीपम् (+6th)	near

'No category' (22)

अतीव	very	नाम	by name
अपि	also, even though	पुनः	again
इति	thus	प्रति (+ 2nd)	towards
इव	like, as if	यत् यत्	whatever (used with तत् तत् that)
एव	only, indeed, exactly	यदि...तर्हि	if ... then
एवम्	thus, in such a manner	शतम् (+ 6th)	a hundred
च	and	शीघ्रम्	quickly
तस्मात्	therefore	श्रुत्वा	having heard
तु	but, now, verily	सह (+3rd)	together with
दृष्ट्वा	having seen	स्म	(gives past sense to a present verb)
न	not	हा हा	Alack! Alas!

Question words (6)

कः (m)	who? what?	किम् (n)	what?
का (f)	who? what?	कुतः	why?
कदा	when	कुत्र	where?

➢ Words to be known for IGCSE, Sanskrit to English only

RELATED TO BODY, MIND AND SPIRIT (21)

अङ्गम्	limb	नेत्रम्	eye
अङ्गुली	thumb	बलम्	strength
उदरम्	belly	बाहुः	arm
कर्णः	ear	मुखम्	mouth, face
कायः	body	गुणः	virtue
ग्रीवः	neck	चित्तम्	mind, heart, thought
चर्मन् (n)	skin	चिन्ता	thought, worry
जरा	old age	ज्ञानम्	knowledge
जीवम्	life (or जीवनम् / जीवितम्°)	विद्या	knowledge
नमस्	a bow	यज्ञः	sacrifice
नासिका	nose		

SPEECH (7)

आज्ञा	a command	शब्दः	sound, voice
उत्तरम्	reply	प्रश्नः	question
कथा	story	भाषा	speech
कारणम्	cause, reason		

ANIMALS (9)

ऋषभः	bull	बिडालः	cat
काकः	crow	मूषिकः	mouse
गर्दभः ᵒभी	donkey	व्याघ्रः	tiger
गृध्रः	vulture	शशकः	rabbit
चञ्चुः (f)	beak		

ADJECTIVES

NOMINAL ADJECTIVES (23)			
अपर°	another	पण्डित°	wise, learned
अभय°	fearless	परम°	supreme
अल्प°	small, mean	प्रिय°	dear
आकुल°	distressed	बलिष्ठ°	mighty
ईदृश°	such, of this kind	श्रेष्ठ°	best
उभ°/उभय°	both	सम°	equal
गम्भीर°	deep	समर्थ°	capable or fit for
गुरु°	heavy	स्व°	one's own
ज्येष्ठ°	eldest	ह्रस्व°	short
दीर्घ°	long	अरुण°	red
दुर्बल°	weak	महत्	great
धार्मिक°	just		

VERBAL ADJECTIVES (10)			
उक्त°	said. spoken to, addressed	पीडित°	distressed
कृत°	made	पूर्ण°	filled with
गत°	gone	युक्त°	provided with
दुःखित°	sad	वृद्धि°	old, increased
धृत°	held	संतुष्ट°	contented

NUMBERS (19)

प्रथम°	first	षष्ठ°	sixth
द्वि°	two	सप्त°	seven
द्वितीय°	second	सप्तम°	seventh
त्रि°	three	अष्ट°	eight
तृतीय°	third	अष्टम°	eighth
चतुर्°	four	नव	nine
चतुर्थ°	fourth	नवम°	ninth
पञ्च	five	दश	ten
पञ्चम°	fifth	दशम°	tenth
षष्°	six		

VERBS (52)

अनुगच्छति	follows	धारयति	wears, puts on
अनुधावति	runs after, pursues	नयति	leads
अनुभवति	experiences, feels	निर्गच्छति	comes out
अब्रवीत्	said	निवसति	lives
अर्हति (+ inf.)	ought, should, worthy, fit	परिणयति	marries
अवगच्छति	understands	पृच्छति	asks
अवतरति	descends	प्रतिगच्छति	returns
आचरति	practises	प्राप्नोति	obtains
आप्नोति	attains	भाषते	says
आस्ते	sits, exists	मन्यते	thinks
आह	he/she said	म्रियते	dies
उत्तिष्ठति	stands up	याति	goes
उद्धरति	lifts up	रोहति	climbs
उपगच्छति	approaches	लिखति	writes
उवाच	he/she said	वहति	carries
एति	goes	विरमति	stops
कम्पते	trembles, shakes	विस्मरति	forgets
गायति	sings	शक्नोति	is able
चोरयति	steals	शपति	curses
जानाति	knows	शृणोति	hears
जायते	is born	शोचति	grieves
जीवति	lives	स्थापयति	places
तरति	crosses over	स्पृशति	touches
तुदति	hits	स्मरति	remembers
दधाति	places	स्वपिति	sleeps
दहति	burns	हन्ति	kills

EMOTIONS AND EXPERIENCES (15)

अहंकारः	pride	ध्यानम्	meditation
कामः	desire	मृत्युः	death
कोपः	anger	शान्तिः	peace
क्लेशः	trouble, pain	शोकः	grief
क्षुधा	hunger	अपराधः	crime, sin, offence

Copyright Sanskrit@StJames 1.9.23

दुःखम्	sorrow	लीला	play, sport
दोषः	fault	हेतुः	cause, motive
द्वेषः	hatred		

TIME AND PLACE (25)

अग्रम्	top	देशः	place, country
अग्रे	in front	नित्यम्	ever, always
अद्य	today	पुरा	formerly, of old
अधः (+ 6th)	under	पूर्वम् (+ 5th)	before
अनन्तरम्	straight away	बहिः (+ 6th)	outside
अन्ततः	finally	मध्यम्	middle
अभितः (+ 2nd)	around	यत्र	where
इदानीम्	now	श्वः	tomorrow
इह	here	सदा	always
उपरि (+ 6th)	on top	सर्वत्र	everywhere
क्व	where?	सर्वदा	always
तद्	then	ह्यः	yesterday
दिनम्	day		

PEOPLE (22)

अरिः	enemy	पुरूषः	person, man
असौ	he	भर्तृ	husband
आत्मनः	his own / her own	भवत्	you, Your Honour
ईशः	Lord	भूतम्	a being
कन्या	daughter	भृत्यः	servant
गणः	group	मनुष्यः	man
दुर्जनः	bad person	यमः	death
दूतः	messenger	राज्ञी	queen
देवी (f)	goddess	शत्रुः	enemy
पतिः	husband, lord	सुहृत्	friend
पत्नी	wife	स्वामिन् (m)	master

NATURE (20)

अरण्यम्	forest	पर्णम्	leaf
आकाशः	sky, ether	पर्वतः	mountain
आहारः	food	पृथिवी	earth
उद्यानम्	garden, small wood	मेघः	cloud
क्षेत्रम्	field	वर्णः	colour
गिरिः	mountain	वायुः	wind
जन्तुः	creature	शिला	a rock
ज्योतिस् (n)	light	समुद्रः	ocean
तरुः	tree	सरस् (n)	lake
तृणम्	grass	सागरः	ocean

MANMADE (17)

आश्रमः	hermitage	पत्रम्	page, leaf
आसनम्	seat	पुरम्	city
उपायः	plan, trick, method	वरम् /वरः	boon
कूपः	well	भागः	part
ग्रामः	village	शय्या	bed
चापः	bow	सूत्रम्	rule, aphorism; thread
दण्डः	staff	सेतुः	bridge
धनुस् (n)	bow	स्नानम्	bath
नौका	ship		

PRONOUNS (7)

अयम् (m)	this	इयम् (f)	this
अस्मद्	we, us, our etc.	एतत् (n) एषः (m) एषा (f)	this
इदम् (n)	this	यत् (n), यः(m), या (f)	(like तत्) who, which
NOTE: तत् (in a compound indicates any form of तत् e.g. तस्य)			

FOUND IN COMPOUNDS (14)

अति-	overmuch	-तम°	most
-अन्तर°	another	-तर°	more
-अर्थ°	for the sake of	-द°	giver
-आदि°	etc., beginning with	-मय°	made of
-कृत्	maker	-वत्	like
-ग°	goer	-वित्	knower
-ज्ञ°	knower of	-स्थ°	dweller

INDECLINABLES (29)

अतः	hence	मन्दं मन्दम्	slowly slowly
अलम् (+ 3rd)	enough of	मा	(do) not
अहो	Oh my!	यतः	since
आम्	yes	यावत्	as long as
आलोच्य	having considered, observed	विना (+ 3rd)	without
कथम्	how?	वा	or
किंतु	but	शनैः शनैः	gently
चेत्	if	सत्वरम्	quickly
ततः	after that, therefore, hence	सस्मितम्	with a smile
तथा	just so	सुखेन	happily, easily
तर्हि	then	स्वयम्	thyself, himself etc., voluntarily
तावत्	for so long, meanwhile, now	हि	indeed, for
दूरे / दूरात्	far away	कृते (+ 6th)	for the sake of
केवलम्	only		
मत्वा	having thought		

विशेषम् difference

VERB paradigms, and prefix summary, for IGCSE

धातु भू परस्मैपद लट् He becomes*

भवति	भवतः	भवन्ति
भवसि	भवथः	भवथ
भवामि	भवावः	भवामः

भू परस्मैपद लृट् He will become

भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति
भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ
भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः

भू परस्मैपद लङ् He became

अभवत्	अभवताम्	अभवन्
अभवः	अभवतम्	अभवत
अभवम्	अभवाव	अभवाम

वृध् आत्मनेपद लट् He grows

वर्धते	वर्धेते	वर्धन्ते
वर्धसे	वर्धेथे	वर्धध्वे
वर्धे	वर्धावहे	वर्धामहे

वृध् आत्मनेपद लृट् He will grow

वर्धिष्यते	वर्धिष्येते	वर्धिष्यन्ते
वर्धिष्यसे	वर्धिष्येथे	वर्धिष्यध्वे
वर्धिष्ये	वर्धिष्यावहे	वर्धिष्यामहे

वृध् आत्मनेपद लङ् He grew

अवर्धत	अवर्धेताम्	अवर्धन्त
अवर्धथाः	अवर्धेथाम्	अवर्धध्वम्
अवर्धे	अवर्धावहि	अवर्धामहि

अस् परस्मैपद लट् He is

अस्ति	स्तः	सन्ति
असि	स्थः	स्थ
अस्मि	स्वः	स्मः

अस् परस्मैपद लङ् He was

आसीत्	आस्ताम्	आसन्
आसीः	आस्तम्	आस्त
आसम्	आस्व	आस्म

कृ परस्मैपद लट् He does, performs

करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति
करोषि	कुरुथः	कुरुथ
करोमि	कुर्वः	कुर्मः

कृ परस्मैपद लृट् He will do

करिष्यति	करिष्यतः	करिष्यन्ति
करिष्यसि	करिष्यथः	करिष्यथ
करिष्यामि	करिष्यावः	करिष्यामः

कृ परस्मैपद लङ् He did

अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्
अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत
अकरवम्	अकुर्व	अकुर्म

भू परस्मैपद विधि लिङ् He should become

भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
भवेः	भवेतम्	भवेत
भवेयम्	भवेव	भवेम

कृ परस्मैपद विधि लिङ् He should do

कुर्यात्	कुर्याताम्	कुर्युः
कुर्याः	कुर्यातम्	कुर्यात
कुर्याम्	कुर्याव	कुर्याम

वृध् आत्मनेपद विधि लिङ् He should grow

वर्धेत	वर्धेयाताम्	वर्धेरन्
वर्धेथाः	वर्धेयाथाम्	वर्धेध्वम्
वर्धेय	वर्धेवहि	वर्धेमहि

भू परस्मैपद लिट् He became

बभूव	बभूवतुः	बभूवुः
बभूविथ	बभूवथुः	बभूव
बभूव	बभूविव	बभूविम

कृ परस्मैपद लिट् He did

चकार	चक्रतुः	चक्रुः
चकर्थ	चक्रथुः	चक्र
चकार/चकर	चकृव	चकृम

वृध् आत्मनेपद लिट् He grew

ववर्धे	ववर्धाते	ववर्धिरे
ववर्धिषे	ववर्धाथे	ववर्धिध्वे
ववर्धे	ववर्धिवहे	ववर्धिमहे

भाष् आत्मनेपद लिट् He spoke

बभाषे	बभाषाते	बभाषिरे
बभाषिषे	बभाषाथे	बभाषिध्वे
बभाषे	बभाषिवहे	बभाषिमहे

भू परस्मैपद लोट् Become!

भवतु	भवताम्	भवन्तु
भव	भवतम्	भवत
भवानि	भवाव	भवाम

वृध् आत्मनेपद लोट् Grow!

वर्धताम्	वर्धेताम्	वर्धन्ताम्
वर्धस्व	वर्धेथाम्	वर्धध्वम्
वर्धै	वर्धावहै	वर्धामहै

उपसर्गाः Prepositions

प्र	before	प्रहसति	laughs at
परा	opposite	परागच्छति	goes away
अप	off	अपहरति	carries off
सम्	with	समागच्छति	assembles
अनु	after	अनुभवति	experiences
अव	down	अवतरति	descends
निस्	out		
निर्	out	निर्गच्छति	goes out of
दुस्	ill	दुष्करोति	does evil
दुर्	ill		
वि	apart	विस्मरति	forgets
आङ्	fully	आगच्छति	comes
नि	within	निमिषति	blinks
अधि	over	अधिगच्छति	approaches
अपि	verily	अपिगच्छति	goes into
अति	beyond	अतिगच्छति	passes by
सु	well	सुगच्छति	goes well
उद्	up	उत्तिष्ठति	stands up
अभि	opposite	अभिगच्छति	goes near to
⇨ प्रति	back again	प्रतिवदति	replies
परि	around	परिणयति	marries
उप	next to	उपगच्छति	approaches

Legend

	Present (लट्)
	Future (लृट्)
	Past (लङ्)
	Imperative (लोट्)
	Optative (विधि लिङ्)
	Perfect (लिट्)
	'Tiṅ' Sūtra
	Prefixes (उपसर्गाः)

*** Translation of 1st cell only is given**

Copyright Sanskrit@StJames 1.9.23

NOUN paradigm list for IGCSE

राम Rāma

	One	Two	Many
Doer	रामः	रामौ	रामाः
"O"	हे राम	हे रामौ	हे रामाः
Done to	रामम्	रामौ	रामान्
By	रामेण	रामाभ्याम्	रामैः
For	रामाय	रामाभ्याम्	रामेभ्यः
From	रामात्	रामाभ्याम्	रामेभ्यः
Of	रामस्य	रामयोः	रामाणाम्
In	रामे	रामयोः	रामेषु

मित्र Friend

मित्रम्	मित्रे	मित्राणि
हे मित्र	हे मित्रे	हे मित्राणि
मित्रम्	मित्रे	मित्राणि
शेषं रामवत्		

सीता Sītā

सीता	सीते	सीताः
हे सीते	हे सीते	हे सीताः
सीताम्	सीते	सीताः
सीतया	सीताभ्याम्	सीताभिः
सीतायै	सीताभ्याम्	सीताभ्यः
सीतायाः	सीताभ्याम्	सीताभ्यः
सीतायाः	सीतयोः	सीतानाम्
सीतायाम्	सीतयोः	सीतासु

हरि Hari (name of विष्णु)

हरिः	हरी	हरयः
हे हरे	हे हरी	हे हरयः
हरिम्	हरी	हरीन्
हरिणा	हरिभ्याम्	हरिभिः
हरये	हरिभ्याम्	हरिभ्यः
हरेः	हरिभ्याम्	हरिभ्यः
हरेः	हर्योः	हरीणाम्
हरौ	हर्योः	हरिषु

गुरु Teacher

गुरुः	गुरू	गुरवः
हे गुरो	हे गुरू	हे गुरवः
गुरुम्	गुरू	गुरून्
गुरुणा	गुरुभ्याम्	गुरुभिः
गुरवे	गुरुभ्याम्	गुरुभ्यः
गुरोः	गुरुभ्याम्	गुरुभ्यः
गुरोः	गुर्वोः	गुरूणाम्
गुरौ	गुर्वोः	गुरुषु

नदी River

नदी	नद्यौ	नद्यः
हे नदि	हे नद्यौ	हे नद्यः
नदीम्	नद्यौ	नदीः
नद्या	नदीभ्याम्	नदीभिः
नद्यै	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
नद्याः	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
नद्याः	नद्योः	नदीनाम्
नद्याम्	नद्योः	नदीषु

तद् He

सः	तौ	ते
तम्	तौ	तान्
तेन	ताभ्याम्	तैः
तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
तस्य	तयोः	तेषाम्
तस्मिन्	तयोः	तेषु

तद् She

सा	ते	ताः
ताम्	ते	ताः
तया	ताभ्याम्	ताभिः
तस्यै	ताभ्याम्	ताभ्यः
तस्याः	ताभ्याम्	ताभ्यः
तस्याः	तयोः	तासाम्
तस्याम्	तयोः	तासु

तद् That

तत्	ते	तानि
तत्	ते	तानि
शेषं पुंवत्		

अस्मद् I

अहम्	आवाम्	वयम्
माम्	आवाम्	अस्मान्
मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
मह्यम्	आवाभ्याम्	अस्मभ्यम्
मत्	आवाभ्याम्	अस्मत्
मम	आवयोः	अस्माकम्
मयि	आवयोः	अस्मासु

युष्मद् You

त्वम्	युवाम्	यूयम्
त्वाम्	युवाम्	युष्मान्
त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
तुभ्यम्	युवाभ्याम्	युष्मभ्यम्
त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
तव	युवयोः	युष्माकम्
त्वयि	युवयोः	युष्मासु

धातृ Creator

धाता	धातारौ	धातारः
हे धातः	हे धातारौ	हे धातारः
धातारम्	धातारौ	धातॄन्
धात्रा	धातृभ्याम्	धातृभिः
धात्रे	धातृभ्याम्	धातृभ्यः
धातुः	धातृभ्याम्	धातृभ्यः
धातुः	धात्रोः	धातॄणाम्
धातरि	धात्रोः	धातृषु

आत्मन् Self

आत्मा	आत्मानौ	आत्मानः
हे आत्मन्	हे आत्मानौ	हे आत्मानः
आत्मानम्	आत्मानौ	आत्मनः
आत्मना	आत्मभ्याम्	आत्मभिः
आत्मने	आत्मभ्याम्	आत्मभ्यः
आत्मनः	आत्मभ्याम्	आत्मभ्यः
आत्मनः	आत्मनोः	आत्मनाम्
आत्मनि	आत्मनोः	आत्मसु

राजन् King

राजा	राजानौ	राजानः
हे राजन्	हे राजानौ	हे राजानः
राजानम्	राजानौ	राज्ञः
राज्ञा	राजभ्याम्	राजभिः
राज्ञे	राजभ्याम्	राजभ्यः
राज्ञः	राजभ्याम्	राजभ्यः
राज्ञः	राज्ञोः	राज्ञाम्
राज्ञि	राज्ञोः	राजसु

Legend

	Masculine
⇨	Feminine
	Neuter
	Gender Independent

Universal Noun Endings

---	औ	अः
अम्	औ	अः
ा	भ्याम्	भिः
ए	भ्याम्	भ्यः
अः	भ्याम्	भ्यः
अः	ओः	आम्
इ	ओः	सु

कर्मन् Action

कर्म	कर्मणी	कर्माणि
हे कर्मन्	हे कर्मणी	हे कर्माणि
कर्म	कर्मणी	कर्माणि
कर्मणा	कर्मभ्याम्	कर्मभिः
कर्मणे	कर्मभ्याम्	कर्मभ्यः
कर्मणः	कर्मभ्याम्	कर्मभ्यः
कर्मणः	कर्मणोः	कर्मणाम्
कर्मणि	कर्मणोः	कर्मसु

नामन् Name

नाम	नामनी	नामानि
हे नामन्	हे नामनी	हे नामानि
नाम	नामनी	नामानि
नाम्ना	नामभ्याम्	नामभिः
नाम्ने	नामभ्याम्	नामभ्यः
नाम्नः	नामभ्याम्	नामभ्यः
नाम्नः	नाम्नोः	नाम्नाम्
नाम्नि	नाम्नोः	नामसु

मनस् Mind

मनः	मनसी	मनांसि
हे मनः	हे मनसी	हे मनांसि
मनः	मनसी	मनांसि
मनसा	मनोभ्याम्	मनोभिः
मनसे	मनोभ्याम्	मनोभ्यः
मनसः	मनोभ्याम्	मनोभ्यः
मनसः	मनसोः	मनसाम्
मनसि	मनसोः	मनःसु

13.12.16

ज्ञानिन् Sage

ज्ञानी	ज्ञानिनौ	ज्ञानिनः
हे ज्ञानिन्	हे ज्ञानिनौ	हे ज्ञानिनः
ज्ञानिनम्	ज्ञानिनौ	ज्ञानिनः
ज्ञानिना	ज्ञानिभ्याम्	ज्ञानिभिः
ज्ञानिने	ज्ञानिभ्याम्	ज्ञानिभ्यः
ज्ञानिनः	ज्ञानिभ्याम्	ज्ञानिभ्यः
ज्ञानिनः	ज्ञानिनोः	ज्ञानिनाम्
ज्ञानिनि	ज्ञानिनोः	ज्ञानिषु

धीमत् Intelligent

धीमान्	धीमन्तौ	धीमन्तः
हे धीमन्	हे धीमन्तौ	हे धीमन्तः
धीमन्तम्	धीमन्तौ	धीमतः
धीमता	धीमद्भ्याम्	धीमद्भिः
धीमते	धीमद्भ्याम्	धीमद्भ्यः
धीमतः	धीमद्भ्याम्	धीमद्भ्यः
धीमतः	धीमतोः	धीमताम्
धीमति	धीमतोः	धीमत्सु

धीमत् Intelligent

धीमती	धीमत्यौ	धीमत्यः
हे धीमति	हे धीमत्यौ	हे धीमत्यः
धीमतीम्	धीमत्यौ	धीमतीः
धीमत्या	धीमतीभ्याम्	धीमतीभिः
धीमत्यै	धीमतीभ्याम्	धीमतीभ्यः
धीमत्याः	धीमतीभ्याम्	धीमतीभ्यः
धीमत्याः	धीमत्योः	धीमतीनाम्
धीमत्याम्	धीमत्योः	धीमतीषु

इदम् This

अयम्	इमौ	इमे
इमम्	इमौ	इमान्
अनेन	आभ्याम्	एभिः
अस्मै	आभ्याम्	एभ्यः
अस्मात्	आभ्याम्	एभ्यः
अस्य	अनयोः	एषाम्
अस्मिन्	अनयोः	एषु

इदम् This

इदम्	इमे	इमानि
इदम्	इमे	इमानि
शेषं पुंवत्		

इदम् This

इयम्	इमे	इमाः
इमाम्	इमे	इमाः
अनया	आभ्याम्	आभिः
अस्यै	आभ्याम्	आभ्यः
अस्याः	आभ्याम्	आभ्यः
अस्याः	अनयोः	आसाम्
अस्याम्	अनयोः	आसु

सुहृद् Friend

सुहृत्	सुहृदौ	सुहृदः
हे सुहृत्	हे सुहृदौ	हे सुहृदः
सुहृदम्	सुहृदौ	सुहृदः
सुहृदा	सुहृद्भ्याम्	सुहृद्भिः
सुहृदे	सुहृद्भ्याम्	सुहृद्भ्यः
सुहृदः	सुहृद्भ्याम्	सुहृद्भ्यः
सुहृदः	सुहृदोः	सुहृदाम्
सुहृदि	सुहृदोः	सुहृत्सु

सुमनस् Pleasant

सुमनाः	सुमनसौ	सुमनसः
हे सुमनः	हे सुमनसौ	हे सुमनसः
सुमनसम्	सुमनसौ	सुमनसः
सुमनसा	सुमनोभ्याम्	सुमनोभिः
सुमनसे	सुमनोभ्याम्	सुमनोभ्यः
सुमनसः	सुमनोभ्याम्	सुमनोभ्यः
सुमनसः	सुमनसोः	सुमनसाम्
सुमनसि	सुमनसोः	सुमनःसु

For "you" and "I" in place of 2nd, 4th and 6th case the following are substituted:

युष्मद् You

2	त्वा	वाम्	वः
4	ते	वाम्	वः
6	ते	वाम्	वः

अस्मद् I

2	मा	नौ	नः
4	मे	नौ	नः
6	मे	नौ	नः